Besluit van de raad van de gemeente Barneveld tot vaststelling van de Verordening burgerinitiatief, inwoners- en overheidsparticipatie gemeente Barneveld

Nummer 4998

De raad van de gemeente Barneveld;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders, nummer 4998;

gelet op de artikelen 149 en 150 van de Gemeentewet, de artikelen 3.1, 2.4 en 3.4 van de Omgevingswet, de artikelen 10.7, 10.2 en 10.8 van het Omgevingsbesluit, artikel 47 van de Participatiewet, artikel 42 van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers, artikel 42 van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikt gewezen zelfstandigen, artikel 2.1.3 derde lid van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 2.10 van de Jeugdwet, de Wet Versterking Participatie op Decentraal Niveau en het Participatiebeleid van de gemeente Barneveld;

besluit:

vast te stellen de **Verordening burgerinitiatief, inwoners- en overheidsparticipatie gemeente Barneveld.**

Hoofdstuk 1 - Inleidende bepalingen

Artikel 1. Definities

Deze verordening verstaat onder:

- Adviesraad sociaal domein: het door het college ingestelde adviesorgaan waarin relevante doelgroepen binnen het sociaal domein, waaronder mantelzorgers, vrijwilligers, ouderen, sociaal minima, mensen met lichamelijke, verstandelijke, psychiatrische en arbeidsbeperkingen of chronische ziekte en jeugdigen en hun ouders, zijn vertegenwoordigd. De adviesraad brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan het college over beleidsvraagstukken binnen het sociaal domein van de gemeente Barneveld;
- beleid: het samenhangende geheel van doelgerichte keuzes, beslissingen en maatregelen waarmee een bestuursorgaan aangeeft hoe het omgaat met maatschappelijke vraagstukken, om vooraf vastgestelde doelen te bereiken binnen een bepaalde periode, het omvat zowel het ontwikkelen (beleidsontwikkeling), doorwerken (beleidsdoorwerking), uitvoeren (beleidsuitvoering) als het monitoren, evalueren en bijstellen (beleidsevaluatie) van beleid;
- sociaal domein: het gemeentelijke beleidsveld dat betrekking heeft op maatschappelijke ondersteuning, jeugd, werk en inkomen, gezondheid en maatschappelijke participatie;
- bestuursorgaan: het bestuursorgaan dat bevoegd is, afhankelijk van de inhoud van het beleid of de taak is dat de gemeenteraad, het college of de burgemeester;
- burgerinitiatief: een voorstel van een initiatiefgerechtigde ter plaatsing op de agenda van de vergadering van de raad.
- college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Barneveld;
- inspraak: de mogelijkheid die de gemeente inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen biedt om hun mening over beleid te geven als bedoeld in artikel 150, tweede lid, van de Gemeentewet;
- inwoners: ingezetenen van de gemeente Barneveld als bedoeld in artikel 2 van de Gemeentewet;
- inwonersinitiatief: een initiatief van inwoners en/of maatschappelijke partijen om hun buurt, dorp of gemeente mooier, beter of leefbaarder te maken, waarbij inwoners zelf de regie voeren en de gemeente desgewenst ondersteunt;
- inwonersparticipatie: op initiatief van de gemeente vroegtijdig betrekken van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen bij de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid, projecten en programma's;
- Jongerenraad: de door het college ingestelde adviescommissie bestaande uit jongeren van 15 tot en met 25 jaar uit de gemeente Barneveld die de gemeente gevraagd en ongevraagd adviseert over onderwerpen die jongeren raken en daarmee bijdraagt aan actieve jongerenparticipatie;
- maatschappelijke partijen: verenigingen, stichtingen, coöperaties, wijkplatforms, plaatselijk belangen, ondernemingen zonder winstoogmerk en andere organisaties die tot doel hebben een actieve bijdrage te leveren aan de samenleving binnen de gemeente Barneveld;

- meebepalen (co-creatie): inwoners, ondernemers en/of maatschappelijke partijen ontwikkelen in meerdere werksessies samen met het college een voorstel.
- meedenken (raadplegen): inwoners, ondernemers en/of maatschappelijke partijen kunnen een reactie geven op een ontwerpvoorstel.
- meewerken (adviseren): inwoners, ondernemers en/of maatschappelijke partijen worden actief betrokken bij de ontwikkeling van een voorstel en brengen adviezen in die het college meeweegt bij de verdere uitwerking van het voorstel.
- ondernemers: bedrijven en instellingen die statutair binnen de gemeente zijn gevestigd of in hoofdzaak binnen de gemeente Barneveld hun activiteiten verrichten;
- overheidsparticipatie: het actief ruimte geven aan, ondersteunen en faciliteren van maatschappelijke initiatieven van inwoners en maatschappelijke partijen door de gemeente, zonder het eigenaarschap of de regie van de initiatiefnemer over te nemen. Hieronder wordt het inwonersinitiatief en uitdaagrecht verstaan;
- participatie: de samenwerking tussen een bestuursorgaan en inwoners, ondernemingen en/of maatschappelijke partijen, in welke vorm dan ook, daaronder ook inwonersparticipatie en overheidsparticipatie begrepen;
- uitdaagrecht: het recht van inwoners en maatschappelijke partijen om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen als bedoeld in artikel 150, derde lid, van de Gemeentewet.

Hoofdstuk 2 – Kaders, uitgangspunten en randvoorwaarden

Artikel 2. Doelstelling
Het doel van deze verordening is:
a. duidelijkheid te geven over het proces van participatie, de rolverdeling bij participatie en de voorwaarden waaronder toepassing van het uitdaagrecht mogelijk is;
b. de samenwerking tussen een bestuursorgaan enerzijds en inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen anderzijds te versterken;
c. de kwaliteit van lokale democratische processen te vergroten;
d. alle inwoners, waaronder in het bijzonder ook kwetsbare groepen, aandachtsgroepen uit het inclusiebeleid van de gemeente Barneveld en het “stille midden”, actief te betrekken bij de gemeente.

Artikel 3. Reikwijdte
1. Elk bestuursorgaan besluit ten aanzien van zijn eigen beleid, taken en bevoegdheden of en in welke mate participatie wordt toegepast. Hierbij zijn de participatievoorwaarden en afwegingskader uit het Participatiebeleid gemeente Barneveld leidend.

2. Het bestuursorgaan past bij wettelijke participatieverplichtingen zoveel mogelijk deze verordening toe en neemt de wettelijke plichten daarbij in acht.

3. Inwonersparticipatie en overheidsparticipatie worden in principe alleen verleend betrokkenen uit de gemeente Barneveld, tenzij sprake is van aantoonbaar belanghebbenden van buiten de gemeente.

Artikel 4. Zorgplicht bestuursorgaan
Het bestuursorgaan zorgt ervoor dat:
a. inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen tijdig betrokken worden;
b. inzichtelijk is hoe het proces van participatie eruitziet en welke vormen van participatie tijdens het proces ingezet worden;
c. de voor het proces van participatie benodigde stukken leesbaar, begrijpelijk en openbaar zijn (uitzondering hierop zijn de documenten waarop een weigeringsgrond op grond van de Wet open overheid van toepassing is);
d. tijdens het proces van participatie inzichtelijk is wat de stand van zaken is;
e. het proces van participatie zorgvuldig verloopt;
f. duidelijk is waar inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen terecht kunnen met vragen of klachten over het proces van participatie;
g. na afloop een navolgbare verantwoording beschikbaar is van de wijze waarop het participatieproces is verlopen, wat de participatieopbrengsten waren en hoe deze zijn betrokken bij de uiteindelijke besluitvorming;

h. er voldoende tijd, capaciteit en middelen beschikbaar zijn voor het participatieproces;
i. de veiligheid van participanten, gemeentelijke medewerkers en/of bestuurders tijdens het participatieproces gegarandeerd kan worden.

Artikel 5. Participatieparagraaf in begroting, jaarverslag en college- en raadsvoorstellen

1. Het college neemt elk jaar een paragraaf in de begroting op waarin de speerpunten voor participatie in het komend jaar benoemd worden.

2. Het college neemt elk jaar een paragraaf in het jaarverslag op waarin het college verslag doet van de uitvoering van het Participatiebeleid.

3. In college- en raadsvoorstellen staat een participatieparagraaf waarin voor zover van toepassing wordt aangegeven of en hoe de participatie gaat plaatsvinden of heeft plaatsgevonden. Als er geen participatie wordt toegepast dan wordt gemotiveerd waarom niet.

Artikel 6. Ontwikkelagenda

1. Het college stelt driejaarlijks een Ontwikkelagenda participatie vast om de ontwikkeling van participatie te bevorderen en informeert de gemeenteraad hierover.

2. In de Ontwikkelagenda wordt ingegaan op de drie participatiesporen, zoals die benoemd zijn in het Participatiebeleid gemeente Barneveld, te weten:
   a. Spoor 1: Omgevingsparticipatie bij ruimtelijke plannen van externe initiatiefnemers
   b. Spoor 2: Inwonersparticipatie bij initiatieven van de gemeente
   c. Spoor 3: Overheidsparticipatie bij maatschappelijke initiatieven van externe initiatiefnemers

Hoofdstuk 3: Spoor 2 - Inwonersparticipatie bij initiatieven van de gemeente

Artikel 7. Bepalen of participatie plaatsvindt

1. Het college bepaalt bij elk nieuw op te stellen of te actualiseren beleid, project of programma vooraf of participatie wordt toegepast. Dit gebeurt aan de hand van het afwegingskader in het Participatiebeleid.

2. Er vindt in beginsel geen participatie plaats als:
a. het gaat om trajecten die op het moment van vaststelling van deze verordening al in uitvoering zijn of geëvalueerd worden. Hetzelfde geldt bij een ondergeschikte herziening van die trajecten of van beleid;
b. participatie bij of krachtens wettelijk voorschrift uitgesloten is;
c. de uitkomst van participatie vanwege de spoedeisendheid niet kan worden afgewacht;
d. de verantwoordelijkheid van het betrokken bestuursorgaan voor kwetsbare groepen in de samenleving zwaarder moet wegen;
e. er geen of weinig beleids- en/of uitvoeringsruimte is;
f. het om interne aangelegenheden van de gemeente gaat (gemeentelijke bedrijfsvoering);
g. het om de begroting, de tarieven voor gemeentelijke dienstverlening en belastingen bedoeld in hoofdstuk XV van de Gemeentewet gaat;

3. Indien participatie achterwege wordt gelaten dan wordt dit met een toelichting gemotiveerd.

Artikel 8. Participatieplan

1.Het college zorgt ervoor dat voorafgaand aan een participatieproces de participatieaanpak wordt vastgelegd in een participatieplan of als onderdeel van een ander procesdocument.

2. De participatieaanpak bevat in elk geval:
a. een omschrijving van het beleid, project of programma dat voorbereid, uitgevoerd of geëvalueerd wordt;
b. het doel of de doelen van het participatieproces waarbij het college een keuze maakt uit één of meer van de volgende doelen:

- kwaliteit of effectiviteit van het beleid, project of programma verbeteren;

- draagvlak voor het beleid, project of programma vergroten;
- zorgen voor betere besluiten, vaardigheden of financiële voordelen;
- democratische rechten en actief burgerschap bevorderen;
- zeggenschap en medeverantwoordelijkheid creëren;
- democratisch ideaal, legitimiteit of overbrugging van de politieke kloof nastreven;

c. het participatieniveau, waarbij het college een keuze maakt uit:

- Meedenken (raadplegen);
- Meewerken (adviseren);
- Meebepalen (co-creatie);
- of een combinatie van deze niveaus, afhankelijk van de procesfase of de mate van betrokkenheid.

d. de participatievorm(en) die ingezet wordt of worden om de doelgroepen/belanghebbenden te betrekken bij het beleid, project of programma, zoals een participatiebijeenkomst, enquête, klankbordgroep of straatinterviews.
e. informatie over de procedure en de planning van het proces waarbij in elk geval aandacht is voor de te betrekken doelgroepen/belanghebbenden, waarbij extra aandacht is voor het bereiken van kwetsbare doelgroepen, aandachtsgroepen uit het inclusiebeleid van de gemeente Barneveld en “het stille midden”, wanneer en hoe die benaderd worden, de informatievoorziening aan die doelgroepen gedurende en na afloop van het proces en de ambtelijke en bestuurlijke besluitvorming over het beleid, project of programma.

3. Bij onderwerpen waarbij de inhoud een relatie heeft met het sociaal domein, wordt de Adviesraad sociaal domein betrokken.

4. Bij onderwerpen waarbij de inhoud belangrijk is voor jongeren, wordt de Jongerenraad betrokken.

5. Bij onderwerpen die een relatie hebben met (een) andere gemeente(n) wordt onderzocht of participatie gezamenlijk met deze gemeente(n) kan worden vormgegeven.

6. Indien het college kiest voor participatieniveau ‘meebepalen/co-creatie’ en de gemeenteraad het bevoegd gezag is, dan wordt de participatieaanpak ter consultatie voorgelegd aan de gemeenteraad, via een consultatie in een commissievergadering.

Artikel 9. Inspraak

Als het college in het kader van de inwonersparticipatie voor inspraak kiest of inspraak wettelijk verplicht is, is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing, tenzij het college een ander proces vaststelt.

Artikel 10. Terugkoppeling en participatieverslag

1.Een participatieproces kan bestaan uit meerdere participatiemomenten. Het is belangrijk om gedurende en aan het eind van het participatieproces te zorgen voor een goede terugkoppeling aan de deelnemers van het participatieproces en andere belangstellenden.

2. Het bestuursorgaan zorgt na een participatiemoment binnen 8 weken voor terugkoppeling aan de deelnemers van het participatieproces en andere belangstellenden. Het bestuursorgaan maakt vooraf bekend hoe er wordt teruggekoppeld.

3. Na het participatieproces stelt het bestuursorgaan een eindverslag op en maakt dit minimaal een week voor besluitvorming openbaar.

4. Het eindverslag bevat in elk geval:
a. een beschrijving van het proces dat is gevolgd en het participatieniveau;
b. de uitkomsten van het proces, eventueel vastgelegd in tussentijdse verslagen van participatiemomenten;
c. een reactie op die uitkomsten waarbij beargumenteerd is aangegeven hoe het beleid, project of programma naar aanleiding daarvan is aangepast; en
d. een evaluatie van het proces dat is gevolgd.

Hoofdstuk 4 Spoor 3 - Overheidsparticipatie bij maatschappelijke initiatieven en het burgerinitiatief

Artikel 11. Inwonersinitiatief

1. Inwoners en maatschappelijke partijen kunnen bij het college een verzoek om ondersteuning indienen voor een inwonersinitiatief.

2. Het verzoek bevat:
a. omschrijving van het plan;
b. welke bijdrage van de gemeente wordt gevraagd;
c. in hoeverre er draagvlak is voor het verzoek in de samenleving.

3. De indiener maakt voor het verzoek gebruik van het door het college vastgestelde formulier op de gemeentelijke website.

4. Het college neemt alleen volledig ingevulde formulieren in behandeling en kan naar aanleiding van het verzoek aanvullende informatie opvragen.

5. Het college zorgt voor ondersteuning bij de aanvraag van degene die een verzoek om overheidsparticipatie wil indienen of heeft ingediend.

6. Het college zendt een ingediend verzoek door aan het bestuursorgaan dat bevoegd is om op het verzoek te reageren en informeert de indiener hierover.

7. Als de gemeenteraad op het verzoek moet reageren, bereidt het college de reactie op het verzoek voor.

8. Het bestuursorgaan wijst een verzoek af als:
a. het verzoek ziet op een taak waarvan de aard zich tegen toepassing van overheidsparticipatie verzet;
b. het verzoek in strijd is met door de gemeente vastgesteld beleid.

9. Het bestuursorgaan kan een verzoek om overheidsparticipatie afwijzen als:
a. sprake is van onvoldoende draagvlak voor het initiatief in de samenleving;
b. het bestuursorgaan van oordeel is dat het initiatief op financiële, juridische of praktische gronden niet haalbaar is;
c. het een onderwerp betreft waartegen een bezwaar- of (hoger) beroepsprocedure in de zin van de Algemene wet bestuursrecht loopt of indien sprake is van privaatrechtelijke belemmeringen of onderwerpen waarover de burgerlijke rechter is gevraagd een oordeel uit te spreken;
d. het een onderwerp betreft dat overwegend het privé belang van de indiener dient;
e. de opdrachtwaarde boven de Europese drempelwaarde als bedoeld in paragraaf 2.1.1.1 van de Aanbestedingswet 2012 uitkomt.

10. Het bestuursorgaan reageert binnen 12 weken op het verzoek. Het bestuursorgaan kan deze termijn met 4 weken verdagen. De reactie van het bestuursorgaan vormt het expliciete beslismoment over de vraag of en op welke wijze de gemeente ondersteuning verleent aan het inwonersinitiatief.

11. Het bestuursorgaan onderbouwt de reactie op het verzoek en maakt de reactie en de onderbouwing openbaar bij de besluitvorming.

12. Als het bestuursorgaan het verzoek om overheidsparticipatie toewijst, maakt het met de indiener afspraken over:
a. het proces, het resultaat en de looptijd van de overheidsparticipatie;
b. het budget en de financieringswijze van de overheidsparticipatie;
c. het contact met en de ondersteuning door het bestuursorgaan gedurende het proces van de overheidsparticipatie;
d. de stappen bij het niet nakomen van de gemaakte afspraken en het tussentijds beëindigen van de overheidsparticipatie; en
e. de evaluatie van de overheidsparticipatie.

Artikel 12 Uitdaagrecht

1. Inwoners en maatschappelijke partijen kunnen bij het college een verzoek indienen voor toepassing van het uitdaagrecht.

2. Het verzoek bevat:
a. omschrijving van de gemeentelijke taak die de verzoeker wil overnemen;
b. uitleg waarom en hoe de verzoeker deze taak beter en/of goedkoper kan uitvoeren;
c. duidelijkheid over de betrokkenheid, kennis en ervaring van de verzoeker;
d. indicatie van het draagvlak onder belanghebbende ingezetenen;
e. indicatie van de kosten die aan de uitvoering van de taak verbonden zijn;
f. omschrijving van de manier waarop de verzoeker met de gemeente wil samenwerken of ondersteuning nodig heeft;
g. inzicht in hoe de kwaliteit en de uitvoering van de taak op de langere termijn kan worden gewaarborgd.

3. De indiener maakt voor het verzoek gebruik van het door het college vastgestelde formulier op de gemeentelijke website.

4. Het college neemt alleen volledig ingevulde formulieren in behandeling en kan naar aanleiding van het verzoek aanvullende informatie opvragen.

5. Elk bestuursorgaan besluit ten aanzien van zijn eigen gemeentelijke taken of hierop uitdaagrecht wordt toegepast.

6. Overname van de uitvoering van de volgende taken is niet mogelijk:
a. als het een lopend uitvoeringstraject of ondergeschikte herzieningen daarvan betreft;
b. als het uitdaagrecht bij of op grond van wettelijk voorschrift is uitgesloten;
c. als sprake is van uitvoering van hogere regelgeving waarbij het bestuursorgaan geen of nauwelijks beleidsvrijheid heeft;
d. inzake de begroting, de tarieven voor gemeentelijke dienstverlening en belastingen bedoeld in hoofdstuk XV van de Gemeentewet;
e. als de opdrachtwaarde boven de Europese drempelwaarde uitkomt zoals bedoeld in paragraaf 2.1.1.1 van de Aanbestedingswet 2012;
f. als de uitvoering van een beleidsvoornemen dermate spoedeisend is dat het benutten van het uitdaagrecht niet kan worden afgewacht;
g. als het belang van het uitdaagrecht niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor kwetsbare groepen in de samenleving.

7. Het bestuursorgaan kan een verzoek van het uitdaagrecht afwijzen als:
a. sprake is van onvoldoende draagvlak voor het initiatief in de samenleving;
b. het bestuursorgaan van oordeel is dat het initiatief op financiële, juridische of praktische gronden niet haalbaar is;
c. het een onderwerp betreft waartegen een bezwaar- of (hoger) beroepsprocedure in de zin van de Algemene wet bestuursrecht loopt of indien sprake is van privaatrechtelijke belemmeringen of onderwerpen waarover de burgerlijke rechter is gevraagd een oordeel uit te spreken;
d. het een onderwerp betreft dat overwegend het privé belang van de indiener dient;

8. Het bestuursorgaan beslist binnen 12 weken op het verzoek. Het bestuursorgaan kan deze termijn met 4 weken verdagen.

9. Als het verzoek wordt ingewilligd, maakt het met de indiener afspraken over:
a. het proces, het resultaat en de looptijd van de taken, die middels het uitdaagrecht worden overgenomen;
b. het budget en de financieringswijze van de overgenomen taken;
c. het contact met en de ondersteuning door het bestuursorgaan gedurende het proces dat de overgenomen taken worden uitgevoerd;
d. de stappen bij het niet nakomen van de gemaakte afspraken en het tussentijds beëindigen van de overgenomen taken; en
e. de evaluatie van de overgenomen taken.

Artikel 13 Het burgerinitiatief

1. De raad plaatst een burgerinitiatief op de agenda van zijn vergadering, indien daartoe door een initiatiefgerechtigde een geldig verzoek is ingediend.
2. Initiatiefgerechtigd zijn diegenen die kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad alsmede ingezetenen van de gemeente van 16 jaar en ouder die met uitzondering van hun leeftijd voldoen aan de vereisten voor het kiesrecht van de leden van de gemeenteraad. Voor de beoordeling of aan de vereisten voor initiatiefgerechtigdheid is voldaan, is de toestand op de dag van indiening van het verzoek bepalend.
3. Ongeldig is een verzoek dat:

- niet door ten minste 200 initiatiefgerechtigden wordt ondersteund;
- een onderwerp heeft dat:
    a. niet behoort tot de bevoegdheid van de gemeente;
    b. een vraag betreft over het gemeentelijke beleid;
    c. een klacht betreft in de zin van hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht;
    d. een bezwaar betreft in de zin van hoofdstuk 7 van de Algemene wet bestuursrecht tegen een besluit van het gemeentebestuur;
    e. de gemeentelijke begroting, gemeentelijke belastingen en/of tarieven betreft;
    f. benoemingen of aanstellingen van personen betreft;
    g. korter dan 2 jaar voor indiening van het burgerinitiatief door de raad een besluit is genomen, dan wel een onderwerp waarover tijdens de raadsperiode waarin indiening van het burgerinitiatief plaatsvindt door de raad een besluit is genomen.
- niet voldoet aan de indieningsvereisten, te weten dat het burgerinitiatief schriftelijk wordt ingediend bij de raad en ten minste omvat:
    a. een concreet voorstel;
    b. een toelichting op het burgerinitiatief;
    c. de achternaam, de voornamen, het adres, de geboortedatum en de handtekening van de initiatiefnemer;
    d. een lijst met de achternamen, voornamen, adressen, geboortedata en handtekeningen van de initiatiefgerechtigden die het verzoek ondersteunen. In plaats van of aanvullend op een met de hand ingevulde lijst kan ook een lijst met digitaal verzamelde ondersteuningsverklaringen worden ingediend; in dat geval kan de handtekening worden vervangen door een emailadres.

4. Een burgerinitiatief dat niet behoort tot de bevoegdheid van de raad, maar wel valt onder de bevoegdheid van de gemeente, zal door de raad, eventueel vergezeld van zijn advies, worden doorgezonden naar het college of naar de burgemeester in de hoedanigheid van portefeuillehouder. Het college of de burgemeester zal een dergelijk voorstel behandelen als ware het een burgerinitiatief.
5. De raad beslist in de eerstvolgende vergadering na de datum van indiening van het verzoek of het burgerinitiatief op de agenda van de vergadering van de raad wordt geplaatst, met dien verstande dat ten minste één week is gelegen tussen de dag van indiening van het verzoek en de dag van de vergadering waarin de raad over het verzoek beslist.
6. Indien de raad besluit om het burgerinitiatief op de raadsagenda te plaatsen, wordt het burgerinitiatief voorafgaand aan de besluitvorming door de raad om advies voorgelegd aan het college van burgemeester en wethouders.
7. De voorzitter van de raad nodigt de verzoeker schriftelijk uit voor de vergadering waarvoor het burgerinitiatief is geagendeerd. De verzoeker heeft tijdens deze vergadering de gelegenheid om zijn burgerinitiatief mondeling nader toe te lichten.
8. Indien de raad het verzoek afwijst, is er sprake van een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht waartegen bezwaar en beroep openstaat.
9. Een initiatiefnemer kan ten behoeve van de voorbereiding van het burgerinitiatief advies inwinnen bij de griffier van de gemeente.

Hoofdstuk 5 - Slotbepalingen

Artikel 14. Nadere regels college
Het college kan over inwoners- en overheidsparticipatie nadere regels vaststellen.

Artikel 15. Hardheidsclausule
Het bestuursorgaan kan in bijzondere gevallen afwijken van de bepalingen in deze verordening. Het bestuursorgaan onderbouwt waarom het afwijkt.

Artikel 16. Evaluatie en monitoring

De uitvoering van het Participatiebeleid en deze verordening wordt één keer per raadsperiode geëvalueerd. Het college stuurt aan de raad een evaluatieverslag ter bespreking.

Artikel 17. Intrekking oude verordeningen en overgangsrecht

1. De Inspraakverordening, die 1 december 2005 in werking is getreden, wordt ingetrokken.
2. De Verordening burgerinitiatief Barneveld wordt ingetrokken.
3. De Inspraakverordening blijft van toepassing op beleid waarvoor ten tijde van de inwerkingtreding van deze verordening reeds een inspraakprocedure op grond van die verordening was gestart.

Artikel 18. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2027.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening burgerinitiatief, inwoners- en overheidsparticipatie gemeente Barneveld 2027.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 9 december 2026.

De raad voornoemd,
de griffier,

de voorzitter,

Toelichting

Achtergrond
Er is een aantal redenen om deze verordening op te stellen, te weten de Wet versterking participatie op decentraal niveau, de Omgevingswet en de ambities rondom participatie van de gemeente Barneveld, zoals is neergelegd in het Participatiebeleid gemeente Barneveld 2022 en de evaluaties over en herijking van dit beleid in 2026.

Wet versterking participatie op decentraal niveau
Op 1 januari 2025 is de *Wet versterking participatie op decentraal niveau* in werking getreden. Deze wet heeft als doel om het draagvlak voor het beleid van gemeenten, en de uitvoering en evaluatie daarvan, te vergroten door inwoners hier een grotere rol in te geven. Volgens de memorie van toelichting is het, gezien de grote maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan, van belang dat gemeenten inwoners vroegtijdig en zorgvuldig betrekken bij vraagstukken.

Op grond van deze wet moeten gemeenten:

- inwoners niet meer alleen bij de voorbereiding van beleid betrekken, maar ook bij de uitvoering en evaluatie daarvan;
- zich niet alleen beperken tot inspraak, maar recht doen aan alle verschillende middelen die er voor participatie zijn. Daarvoor moet de Inspraakverordening vervangen worden door een Participatieverordening. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot 1 januari 2027.
- aan inwoners en maatschappelijke partijen de mogelijkheid bieden zelf het initiatief te nemen. Geregeld is dat gemeenten in de participatieverordening de voorwaarden moeten bepalen waaronder inwoners en maatschappelijke partijen taken van de gemeente kunnen uitvoeren (right to challenge of uitdaagrecht). Dit betreft zowel het uitvoeren van de eigen taken van de gemeenten (artikel 150, derde lid, onder a), als het uitvoeren van de taken die aan de gemeenten in medebewind zijn gegeven (artikel 150, derde lid, onder b). Dit laatste voor zover dat niet in strijd is met de wet.

In de wet is niet voorgeschreven welke middelen voor participatie gemeenten precies in hun participatieverordening moeten opnemen en zijn zij vrij in de voorwaarden die zij hieraan verbinden. Het is dus aan gemeenten om een afweging te maken hoe zij de participatieverordening precies in willen vullen. Bij die afweging zal in de eerste plaats aandacht moeten zijn voor de wensen die er binnen de gemeente, en onder de inwoners, ten aanzien van participatie zijn. Daarnaast zal een gemeente echter ook rekening moeten houden met de kosten of andere middelen die met de uitvoering van de verordening gemoeid zijn en wat de uitvoering van de verordening van de ambtelijke organisatie vraagt. Bijvoorbeeld als het aankomt op de houding en het gedrag, maar ook als het op de planning van besluitvormingsprocessen aankomt.

Dat er een zorgvuldige afweging wordt gemaakt is van groot belang, want de invulling die een gemeente aan de participatieverordening geeft, heeft gevolgen voor de verwachtingen die de inwoners, ondernemers en de maatschappelijke partijen van de gemeente hebben. Als een participatieverordening uiteindelijk niet uitvoerbaar is, bijvoorbeeld vanwege de kosten en ambtelijke capaciteit die de uitvoering vraagt, dan betekent dit dat die verwachtingen waarschijnlijk niet worden waargemaakt en dat heeft ook gevolgen voor het vertrouwen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen in de overheid in het algemeen en de gemeente in het bijzonder. Daarom is er bij de keuzes die gemaakt zijn in de verordening van de gemeente Barneveld rekening gehouden met de ervaringen van afgelopen jaren.

Om gemeenten te ondersteunen bij het maken van een participatieverordening heeft de VNG een Model Participatieverordening gemaakt, met een aantal keuzemogelijkheden. Zie: Model Participatieverordening 2024 | VNG. In deze verordening is de VNG modelverordening variant 2 (overheidsparticipatie, waaronder het uitdaagrecht) als uitgangspunt genomen. Daarvoor is gekozen omdat overheidsparticipatie, waaronder inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht, opgenomen is in het Participatiebeleid als spoor 3.

Omgevingswet
Daarnaast is in op 1 januari 2024 de *Omgevingswet* in werking getreden. Ook in deze wet is het betrekken van inwoners een belangrijk onderdeel. Er staan participatieverplichtingen voor overheden in, bijvoorbeeld bij het opstellen van de Omgevingsvisie en het wijzigen van het Omgevingsplan. Deze verplichtingen gelden echter niet voor aanvragers van

een omgevingsvergunning. Zelfs bij een participatieplicht is de aanvrager vrij om de participatie vorm te geven. Deze verordening is daarom bindend voor de gemeente, maar niet voor externen, die een omgevingsvergunning aanvragen. Aanvragers moeten wel voldoen aan de indieningsvereisten uit de Omgevingswet.

Participatiebeleid gemeente Barneveld
Sinds 2017 hebben inwoners via Right to Challenge (uitdaagrecht) de mogelijkheid de gemeente Barneveld uit te dagen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. In 2022 is het *Participatiebeleid* vastgesteld. Daarin staan 3 sporen:

- Spoor 1: Participatie bij ruimtelijke plannen van externe initiatiefnemers;
- Spoor 2: Inwonersparticipatie bij initiatieven van de gemeente;
- Spoor 3: Overheidsparticipatie bij maatschappelijke initiatieven van externe initiatiefnemers.

Daarnaast staat er in het Participatiebeleid dat de verordening Burgerinitiatief opgenomen moet worden in de nieuwe Participatieverordening.

Op basis van dit beleid, de ervaringen van afgelopen jaren en gebaseerd op de modelverordening van de VNG variant 2, is deze verordening opgesteld.

Artikelsgewijze toelichting bij keuzes in de verordening
Er is een aantal keuzes in de verordening van de gemeente Barneveld gemaakt, die afwijken van de modelverordening. Hieronder wordt toegelicht welke keuzes zijn gemaakt en waarom.

Artikel 1: definities
Bij de definities in de modelverordening wordt onder inspraak en inwonersparticipatie alleen gesproken over inwoners en maatschappelijke partijen. In de gemeente Barneveld betrekken wij ook vaak ondernemers tijdens participatieprocesen. Omdat hun belangen ook belangrijk zijn om mee te nemen in plannen en beleid, willen wij deze groep expliciet benoemen. Daarom worden zij in spoor 2 inwonersparticipatie expliciet genoemd. Bij spoor 3 inwonersinitiatieven wordt de definitie wel beperkt tot inwoners en maatschappelijke partijen, omdat bijvoorbeeld het right to challenge beperkt is tot partijen zonder winstoogmerk en ZZP-ers en ondernemers uitgesloten zijn in het Participatiebeleid van de gemeente Barneveld.

Daarnaast is er een definitie opgenomen van het burgerinitiatief, overgenomen uit de Verordening Burgerinitiatief gemeente Barneveld. In de modelverordening is de verordening burgerinitiatief niet opgenomen. Hiervoor is gekozen omdat dit als opdracht in het Participatiebeleid 2022 is opgenomen.

Artikel 2: doelstelling
In de modelverordening staat als doelstelling “de samenleving binnen de gemeente te versterken”. Wij vinden deze doelstelling te vaag geformuleerd. Bovendien hebben wij verschillende instrumenten, onder andere gebiedsgericht werken, om ervoor te zorgen dat er meer van buiten naar binnen wordt gewerkt en daarmee de samenleving in het gemeentelijk apparaat versterkt wordt. Daarom hebben we dit doel weggelaten. Tegelijkertijd stond een ander doel niet in de modelverordening, terwijl dit in het Participatiebeleid wel belangrijk is. En dat is de rolverdeling bij participatie.

Artikel 3: reikwijdte
Bij lid 1 is toegevoegd dat de participatievoorwaarden en het afwegingskader uit het Participatiebeleid gemeente Barneveld leidend zijn bij de afweging of participatie plaatsvindt en welk participatieniveau wordt toegepast.

Bij lid 2 gaat het bijvoorbeeld om de wettelijke participatieplichten bij het vaststellen of wijzigen van de omgevingsvisie (als bedoeld in artikel 3.1 van de Omgevingswet), het omgevingsplan (als bedoeld in artikel 2.4 van de Omgevingswet) of een programma (als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet). Daarbij neemt het bestuursorgaan de motiveringsplicht als bedoeld in de artikelen 10.7, 10.2 en 10.8 van het Omgevingsbesluit in acht. Ook de wettelijke bepalingen in het beleidsveld sociaal domein worden, voor zover van toepassing, in acht genomen.

Bij lid 3 voegen we een andere reikwijdte toe namelijk dat inwonersparticipatie, burgerinitiatief, overheidsparticipatie, waaronder het uitdaagrecht, in principe alleen verleend wordt aan betrokkenen uit de gemeente Barneveld. Dit hebben we opgenomen na ervaringen in andere gemeenten, die merkten dat het voorkwam dat grote aantallen inwoners van andere gemeenten gebruikmaakten van participatie over onderwerpen die maatschappelijk gevoelig liggen (bijvoorbeeld

de vestiging van een AZC). Participatie op decentraal niveau is niet bedoeld om ongenoegen over landelijke besluitvorming te kunnen ventileren.

Artikel 4: zorgplicht
Bij de zorgplicht zijn artikel h en i toegevoegd. Deze bepalingen komen voort uit de randvoorwaarden uit het Participatiebeleid 2022.

Artikel 5: participatieparagraaf bij college- en raadsvoorstellen
Lid 3 is toegevoegd. Dit komt uit het Participatiebeleid 2022. De participatieparagraaf draagt bij aan transparantie richting de gemeenteraad. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt of participatie heeft plaatsgevonden, welke keuzes daarbij zijn gemaakt en hoe opbrengsten zijn meegewogen in de besluitvorming. Daarnaast biedt de jaarlijkse participatieparagraaf in begroting en jaarverslag inzicht in de voortgang van het participatiebeleid en de ontwikkelagenda participatie.

Artikel 6: ontwikkelagenda in plaats van experimenteerprogramma
De gemeente Barneveld werkt sinds 2024 met een ontwikkelagenda participatie. Uit de evaluaties is gebleken dat participatie voortdurend in ontwikkeling blijft en dat verbeteringen, innovaties en nieuwe wettelijke ontwikkelingen niet altijd direct aanleiding geven om het participatiebeleid aan te passen. Daarom is ervoor gekozen om te werken met een ontwikkelagenda waarin verbeterpunten, innovatieonderwerpen en organisatorische ontwikkelopgaven periodiek worden vastgelegd. De ontwikkelagenda vormt daarmee de schakel tussen beleid, verordening en uitvoering. In plaats van een experimenteerprogramma stellen we voor om de werkwijze van de ontwikkelagenda te behouden.

Artikel 6: drie participatiesporen
In de modelverordening wordt niet over sporen gesproken. Dat is gemeentelijk beleid, dat doorgezet is in de gemeentelijke verordening.

Bij spoor 1 worden de wettelijke taken uitgevoerd. Deze worden niet opgenomen in de verordening. In de Omgevingswet is vastgelegd wat de verplichtingen zijn voor externe initiatiefnemers wat betreft de participatie bij de vergunningverlening. De gemeente mag geen aanvullende voorwaarden stellen. De rol van de gemeente is om vast te leggen bij een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) wanneer er een participatieplicht geldt en te beoordelen of wordt voldaan aan de wettelijke indieningsvereisten. Verder geeft de gemeente informatie en advies aan externe initiatiefnemers. Bij externe verzoeken voor een wijziging van het omgevingsplan is de gemeente verantwoordelijk voor het voldoen aan de participatievoorwaarden in de Omgevingswet. Hierover maakt de gemeente afspraken met de initiatiefnemer. Daarbij gelden de voorwaarden van hoofdstuk 3 Spoor 2. De gemeente zorgt ervoor dat -voordat het participatieproces start- duidelijkheid bestaat over het proces middels een kennisgeving participatie. Bij een BOPA kan er een participatieplicht gelden. In welke gevallen bij een BOPA een participatieplicht geldt voor externe initiatiefnemers, is vastgelegd in Besluit aanwijzing gedelegeerde bevoegdheden, alsmede advies- en participatieverplichting Omgevingswet gemeente Barneveld. In het kader van de Omgevingswet wordt participatie bij ruimtelijke plannen van externe initiatiefnemers steeds belangrijker. De gemeente geeft op de gemeentelijke website en tijdens de voorfase informatie en advies over participatie en het betrekken van belanghebbenden.

Hoofdstuk 3 spoor 2
Spoor 2 is toegevoegd. In de modelverordening wordt niet gesproken over sporen. Deze term komt uit het Participatiebeleid van de gemeente Barneveld. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen door de gemeente worden betrokken bij beleid, projecten en programma's. In het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet, Participatiewet, Energiewet, Omgevingswet en Wet Versterking Participatie op Decentraal Niveau is participatie bij initiatieven vanuit de gemeente steeds vaker wettelijk verplicht.

Artikel 7: Bepalen of participatie plaatsvindt
Er moet terughoudend omgegaan worden met uitzonderingsgronden, staat in de toelichting van de modelverordening. Toch heeft de modelverordening meer uitzonderingsgronden dan het Participatiebeleid uit 2022 van de gemeente Barneveld. Uit ervaring blijkt ook dat participatie in sommige gevallen geen of heel weinig toegevoegde waarde heeft, bijvoorbeeld als er geen of weinig beleids- of uitvoeringsruimte is. Daarnaast willen we inwoners ook niet overvragen qua participatie. Daarom stellen we voor om de uitzonderingsgronden van de modelverordening over te nemen.

Artikel 8: participatieplan
Hierbij is aangesloten bij de terminologie uit de modelverordening, en niet van het Participatiebeleid uit 2022, die het plan gesprekskader noemde. Dit is inmiddels ook verwerkt in het Participatiebeleid 2027-2031. Omdat participatie niet altijd een gesprek is, maar soms ook een vragenlijst of andere vorm, was dit verwarrend. In de modelverordening staat dat alle participatieplannen openbaar gemaakt worden. Er zijn zoveel participatieprocesen, ook heel kleine, dat dit niet realistisch lijkt. Dit gebeurt (conform het beleid uit 2022) alleen bij participatieniveau meebepalen (co-creatie) als het een raadsbevoegdheid is. Dan wordt het participatieplan vooraf ter consultatie voorgelegd aan de gemeenteraad. Dit is opgenomen in lid 6. Hiermee wordt aangesloten bij de rolverdeling tussen gemeenteraad en college zoals beschreven in het Participatiebeleid 2027-2031.

Hoofdstuk 4 spoor 3
Spoor 3 is toegevoegd. In de modelverordening wordt niet gesproken over sporen. Deze term komt uit het Participatiebeleid van de gemeente Barneveld. Het bestuursorgaan biedt inwoners de mogelijkheid om initiatieven in te dienen die bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen en de kwaliteit van de leefomgeving. In dit hoofdstuk worden de voorwaarden, procedures en ondersteuningsmogelijkheden voor maatschappelijke initiatieven geregeld.

De volgende vormen van initiatief worden onderscheiden:
a. het inwonersinitiatief;
b. het uitdaagrecht; en
c. het burgerinitiatief.

Ten opzichte van het Participatiebeleid 2022 is de positie van inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht verder uitgewerkt. Aanleiding hiervoor zijn de evaluaties van het participatiebeleid en de resultaten van de pilot inwonersinitiatieven. Hieruit blijkt dat inwoners behoefte hebben aan een duidelijk proces, een herkenbaar aanspreekpunt en meer duidelijkheid over de rol van de gemeente bij initiatieven vanuit de samenleving. De verordening biedt hiervoor een juridisch kader, terwijl het participatiebeleid de beleidsmatige uitgangspunten beschrijft. De meeste voorwaarden zijn direct overgenomen uit de modelverordening.

Artikel 11: Inwonersinitiatief
Er zijn in de verordening voorwaarden opgenomen waaronder ondersteuning van inwonersinitiatieven plaats kan vinden en de verordening voorziet ook in een procedure bij het indienen van een verzoek daartoe.

Artikel 12: Uitdaagrecht
Benadrukt wordt dat het bij de toepassing van het uitdaagrecht van belang is om rekening te houden met bepaalde juridische aspecten. Dat betreft in elk geval het aanbestedings- en aansprakelijkheidsrecht. Voor de verhouding tussen het uitdaagrecht en het aanbestedingsrecht geldt dat er in de memorie van toelichting bij de wet is opgemerkt dat gemeenten, ook bij de toepassing van het uitdaagrecht, de aanbestedingsregels moeten naleven. Kortom, het uitdaagrecht zet het aanbestedingsrecht niet opzij. Daarom is lid 6 toegevoegd. Dit betekent dat verzoeken waarbij de waarde uitkomt boven de Europese drempelwaarde (op dit moment betreft dit meer dan €5.538.000 voor werken, meer dan €221.000 voor leveringen en diensten en €750.000 voor sociale en specifieke diensten) wordt afgewezen.

Uit ervaringen in andere gemeente blijkt dat het verstandig is om nog een aantal afwijzingsmogelijkheden vast te leggen, waaronder als er onvoldoende draagvlak is in de samenleving voor een initiatief (lees: als er veel bezwaren zijn in de omgeving), als het initiatief op financiële, juridische of praktische gronden niet mogelijk is, er sprake is van een bezwaar- of beroepsprocedure of het initiatief overwegend een privé belang dient (geen maatschappelijk belang). Daarom is lid 7 toegevoegd.

Artikel 13: Burgerinitiatief
Initiatiefgerechtigden kunnen een burgerinitiatief indienen bij de gemeenteraad. De raad besluit over de agendering en het al dat niet uitvoeren van het initiatief. Hier is het burgerinitiatief toegevoegd, die eerst in een afzonderlijke verordening stond, omdat dit in het Participatiebeleid 2022 is besloten. Daarbij is de bestaande verordening overgenomen.

Artikel 16: Evaluatie en monitoring

Dit artikel is toegevoegd om ervoor te zorgen dat het Participatiebeleid en deze verordening actueel blijven door het eenmaal per raadsperiode te evalueren (en eventueel bij te stellen). In het Participatiebeleid 2022 werd uitgegaan van een frequente evaluatie van participatie. Uit de evaluaties is gebleken dat deze frequentie onvoldoende aansloot bij de praktijk en dat veel trajecten langer lopen dan een half jaar. Daarom is gekozen voor een evaluatie per bestuursperiode, gecombineerd met een jaarlijkse verantwoordingscyclus via begroting, jaarverslag en ontwikkelagenda participatie. Hiermee blijft participatie actueel, zonder een onevenredige belasting van organisatie, bestuur en deelnemers.